

**Силабус навчальної дисципліни
«ОСНОВИ ЕКОНОМІКИ»**

Спеціальність	291 «Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії»
Освітня програма	«Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії»
Освітній рівень	Перший (бакалаврський)
Статус дисципліни	Базова
Мова викладання	Українська I
Курс / семестр	I курс, I семестр
Кількість кредитів ЄКТС	5 кредитів ЄКТС
Розподіл за видами занять та годинами навчання	Лекції – 30 год. Практичні (семінарські) – 16 год. Лабораторні – 14 год. Самостійна робота – 90 год.
Форма підсумкового контролю	Залік
Кафедра	Міжнародного бізнесу та економічного аналізу; адреса: 61166, м. Харків, просп. Науки, 9-А; телефон 702-18-3; сайт кафедри: http://www.ea.hneu.edu.ua
Викладачі	Петряєва Зоя Федорівна, посада: професор кафедри міжнародного бізнесу та економічного аналізу; вчене звання: професор Азаренков Григорій Федорович, посада: професор кафедри міжнародного бізнесу та економічного аналізу; вчене звання: професор
Контактна інформація викладачів	Зоя Петряєва <petryaeva_zoya@i.ua>, Григорій Федорович Азаренков <grygorii.azarenkov@hneu.net>
Дні занять	Петряєва З.Ф. - вівторок Азаренков Г.Ф. – вівторок, четвер
Консультації	Петряєва З.Ф. - вівторок, 14:00-15:00, ОЦ-35, консультації очні відповідно до графіку, індивідуальні. Азаренков Г. Ф. - вівторок, 14:00-15:00, ОЦ-35, консультації очні відповідно до графіку, індивідуальні
<p><i>Метою</i> викладання навчальної дисципліни «Основи економіки» є формування системи знань про загальні основи функціонування і розвитку економічних систем та моделі поведінки в них господарюючих суб'єктів.</p>	
Передумови для навчання	
-	
Зміст навчальної дисципліни	
Змістовий модуль 1	
Загальні основи економічного розвитку	
Тема 1. Вступ. Економіка в суспільному житті	
1.1. Економіка як сфера людської діяльності.	
Поняття «економіка» і його зміст. Співвідношення понять «економіка» і «господарство». Суть економічної діяльності. Причини існування економіки. Потреби і обмеженість ресурсів. Складові економіки: трансформаційна, інформаційна та інституційна. Зв'язок економіки з системами природа і суспільство.	
1.2. Економічні знання в системі наукових знань.	

Економічна наука, її зародження та розвиток. Предмет дослідження та функції економічної науки. Зв'язок економічної науки з іншими науками.

1.3. Методи і рівні економічних досліджень.

Поняття методу економічної науки. Основні методи економічних досліджень. Економічні закони. Мікро- та макрорівень економічних досліджень.

Тема 2. Фундаментальні проблеми економіки

2.1. Потреби як рушійна сила економічного розвитку.

Поняття потреб. Економічні потреби. Види потреб. Закон зростання потреб. Вплив потреб на економічний розвиток. Економічні інтереси.

2.2. Економічні блага: поняття, властивості, класифікація.

Обмежені та вільні блага. Корисність благ. Гранична корисність. Закон спадної корисності. Взаємозв'язок благ. Субституційні та комплементарні блага.

2.3. Економічні ресурси: властивості, класифікація.

Види ресурсів. Сучасні тенденції у розвитку ресурсної бази економіки. Фактори виробництва. Обмеженість ресурсів. Виробнича функція. Комплементарність та субституційність ресурсів. Виробничі можливості. Продуктивні сили суспільства.

2.4. Поняття виробництва.

Фази виробництва. Продукт виробництва та форми його існування. Структура виробництва. Проміжний та кінцевий продукт. Первинний, вторинний та третинний сектори виробництва.

Тема 3. Основні типи економічних систем

3.1. Поняття та типи економічних систем.

Основні питання вибору та способи їх вирішення в економічній системі. Фактори, що впливають на формування економічної системи. Інституційні основи економічної системи. Еволюція та типи економічних систем. Ринкова система, командна система, змішана система. Сучасні типи економічних систем. Основні моделі сучасних змішаних систем: американська, європейська, японська. Спільні риси та національні особливості розвитку економічних систем сучасних країн.

3.2. Власність як інституційна основа економічної системи.

Сутність власності. Типи, форми і види власності. Еволюція власності. Роль власності в функціонуванні економічної системи.

Тема 4. Основні суб'єкти та принципи ринкової економіки

4.1. Економічні суб'єкти та їх взаємодія.

Домашні господарства, фірми, держава, їх функції та участь у економічному процесі. Факторні доходи учасників виробництва. Кругооборот продуктів і доходів в економічній системі. Модель кругопотоку.

4.2. Принципи ринкової економіки

Приватна власність, свобода вибору, особистий інтерес, конкуренція, ціновий механізм. Переваги та вади ринкової економіки.

Змістовий модуль 2.

Мікроекономічні аспекти функціонування економіки

Тема 5. Теорія попиту та пропозиції

5.1. Попит та його графічне відображення.

Закон попиту.

5.2. Пропозиція та її графічне відображення.

Закон пропозиції. Еластичність попиту та пропозиції.

5.3. Ринкова рівновага.

Рівноважна ціна та рівноважна кількість. Порушення ринкової рівноваги.

Тема 6. Типи ринків

6.1. Ринок ресурсів, його складові та особливості функціонування.

Похідний характер попиту на ресурси. Попит на ресурси та їх продуктивність. Вплив ринку ресурсів на ринок готового продукту. Земля як ресурс та її особливості. Формування попиту на землю. Особливості пропозиції землі. Земельна рента, її види. Ціна землі

6.2. Ринок товарів (послуг)

6.3. Ринок праці.

Праця як ресурс. Попит на працю. Продуктивність праці. Особливості пропозиції праці. Взаємодія попиту і пропозиції на ринку праці, формування заробітної плати та зайнятість.

6.4. Ринок капіталу. Інституційна структура ринку капіталів.

Формування попиту на капітал. Особливості формування пропозиції капіталу. Реальний і фіктивний капітал. Інвестиції, їх суть і види. Джерела інвестицій. Ринок реальних інвестицій та його інститути. Ринок фінансового капіталу. Позичковий капітал. Ринок цінних паперів. Інструменти ринку цінних паперів. Акції як інструмент ринку цінних паперів, облігації, векселі, похідні цінні папери.

Тема 7. Форми доходів у ринковій економіці

7.1. Сутність ренти

Рента як винагорода за використання землі.

7.2. Зарплата – винагорода за використання праці.

Заробітна плата, її форми і системи. Номінальна і реальна заробітна плата. Фактори диференціації заробітної плати.

7.3. Сутність позичкового проценту

Позичковий процент і фактори, що на нього впливають.

7.4. Поняття прибутку

Прибуток як винагорода підприємцю. Функції прибутку. Фактори, що впливають на величину прибутку.

Тема 8. Гроші в ринковій економіці

8.1. Грошова маса та її вимір. Закон грошового обігу

Історія виникнення та розвитку грошей. Поняття грошової маси. Типи і основні функції грошей. Формула І. Фішера. Грошові одиниці різних країн.

8.2. Центральний банк та його функції

8.3. Монетарна політика Центрального банку та його інструменти.

Тема 9. Поведінка споживача в умовах ринку

9.1. Споживач у ринковій економіці та його поведінка

Роль споживача в умовах ринку.

9.2. Корисність в економічній теорії та проблеми її вимірювання

Змістовий модуль 3

Основи макроекономіки

Тема 10. Національна економіка та результати її функціонування

10.1. Сутність відтворення, його види. Поняття національної економіки.

Економічна територія країни. Суб'єкти національної економіки резиденти і нерезиденти.

10.2. Система національних рахунків. Основні макроекономічні показники.

Система національних рахунків. Національний обсяг виробництва. ВВП і ВНП, способи їх вимірювання. Національний дохід. Національне багатство.

Тема 11. Економічне зростання та циклічні коливання

11.1. Економічне зростання і розвиток.

Типи економічного зростання: екстенсивний, інтенсивний. Економічне зростання та економічний розвиток різних країн.

11.2. Економічний цикл: сутність, фази та види

Фази економічного циклу: спад, криза, поживлення, піднесення. Види криз. Тривалість економічних циклів. Причини циклічних коливань.

Тема 12. Зайнятість та безробіття

12.1. Сутність зайнятості та безробіття.

<p>Повна й ефективна зайнятість. 12.2. Види та рівень безробіття Рівень і види безробіття. Форми прояву безробіття. Добровільне та вимушене безробіття. Наслідки безробіття. Соціальний захист безробітних. Тема 13. Інфляція як макроекономічне явище 13.1. Сутність, причини та типи інфляції. Причини та типи інфляції. Вимірювання інфляції. 13.2. Економічні та соціальні наслідки інфляції Наслідки інфляції. 13.3. Антиінфляційна політика держави. Тема 14. Регулююча роль держави в ринковій економіці 14.1. Сутність державного регулювання економіки Потреба в державному регулюванні економіки. 14.2. Економічні функції держави. Цілі, інструменти та основні напрями регулювання економіки. Форми й інструменти державного регулювання. Державний сектор в економіці. Тема 15. Державний бюджет і податкова система 15.1. Сутність державного бюджету. Бюджетна система України та її структура. Доходи державного бюджету. Видатки державного бюджету. Джерела надходження та витрати. 15.2. Проблеми збалансування доходів і витрат бюджету. 15.3. Бюджетний дефіцит. Державний борг. Дефіцит державного бюджету, його природа, джерела покриття та наслідки. Державний борг. 15.4. Податки: сутність, види. Податкова система. Прямі й непрямі податки. Тема 16. Соціально-економічна політика держави 16.1. Сутність соціально-економічної політики держави 16.2. Доходи та їх нерівність Основні види та джерела доходів. 16.3. Розподіл особистого доходу Первинний та вторинний розподіл доходів. Використання доходів. Споживання, заощадження, нагромадження. Причини нерівномірності розподілу доходів. Соціальна нерівність та її наслідки. Крива Лоренцо та коефіцієнт Джині. 16.4. Необхідність та зміст соціального захисту населення. Показники рівня життя населення. Індекс людського розвитку. Необхідність соціального захисту населення. Форми соціального захисту. Соціальне забезпечення і соціальне страхування.</p>	
<p>Матеріально-технічне (програмне) забезпечення дисципліни Для лекцій: мультимедійний проектор - основне призначення: для презентацій; для практичних і лабораторних занять - персональні комп'ютери</p>	
<p>Сторінка курсу на платформі Moodle (персональна навчальна система)</p>	<p>На платформі Moodle (персональна навчальна програма) знаходяться: робоча програма навчальної дисципліни, робочий план (технологічна карта), лекції за темами, методичні рекомендації до практичних і лабораторних занять, самостійної роботи студентів (https://pns.hneu.edu.ua/my/)</p>
<p>Рекомендовані джерела</p>	

Основні

1. Білецька Л. В. Економічна теорія (Політекономія. Мікроекономіка. Макроекономіка) [Текст]: навч. посіб. / Л.В. Білецька, О.В. Білецький, В.І. Савич. – 2-ге вид. перероб. та доп. – К. : Центр учбової літератури, 2009. – 688 с.
2. Гальчинський А.С. Основи економічних знань. / А.С. Гальчинський, П.С. Єщенко, Ю.І. Палкін. – 2-ге вид. – К. : Знання-Прес, 2004. – 254 с .
3. Дзюбик С. Д. Основи економічної теорії : навч. посіб. / С.Д. Дзюбик, О.С. Ривак. – 2-ге вид., переробл. і доповн. – К. : Знання, 2008. – 491 с.
4. Практикум з навчальної дисципліни "Політична економія" для студентів усіх напрямів підготовки всіх форм навчання : [Електронне видання] / уклад. І. Ф. Лісна, Т. С. Черкашина, Т. Є. Калашник, Т. В. Ус. – Харків : ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2016. – 154 с.
5. Філатов В. М. Основи економіки : навчальний посібник для іноземних слухачів підготовчого відділення / В. М. Філатов, Г. В. Островерхова. – Харків : ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2016. – 112 с.

Додаткові

6. Загальна економіка: Підручник І.Ф.Радіонова, І.С.Кравченко, В.В.Радченко. / За ред. І.Ф.Радіонової. – 4-те вид., доп. і перероб. – К.: А.П.Н.І, 2005. – 280 с.
7. Економічна теорія. / М.І. Горлач, М.О. Соколов, М.І. Кривов, С.Ф. Лисенко та ін. . – К. : Вища школа, 2017. – 532 с.
8. Економічна теорія: Політекономія [Текст]: підручник / В.Д. Базилевич, В.М. Попов, К.С. Базилевич та ін.; за ред. В.Д. Базилевича. – 4-те вид. – К. : Знання-Прес. 2005. – 615 с.
9. Костюк В. С., Економічна теорія [Текст]: навч. посіб. / В.С. Костюк, А.М. Андрющенко, І.П. Борейко. – К. : Центр учбової літератури, 2009. – 282 с.
10. Мазур О. Є. Основи економіки : теорія і практикум : для студ. вищ. навч. закл. / Олена Мазур. – К. : Лібра, 2008. – 287 с.
11. Методичні рекомендації для самостійної роботи студентів і контролю знань із курсу «Економіка» / Н.І. Дучинська, А.П. Дучинський, І.М. Лакей, Р.О. Турочкін, О.В. Фіногеева – Д. : РВВ ДНУ, 2013. – 64 с.
12. Основи економічної теорії [Текст]: підручник / А. А. Чухно, П. С. Єщенко, Г. Н. Климко та ін.; за ред. А. А. Чухно. – К. : Вища шк., 2001. – 606 с.
13. Основи економічної теорії: Підручник / За заг. ред. д-ра екон. наук, проф. Л. С. Шевченко. – Х. : Право, 2008. – 448 с.
14. Петруня Ю. Е. Основы экономической теории : учеб. пособие / Ю. Е. Петруня, А. А. Задоя. – 4-е изд., перераб. и доп. – К. : Знання, 2008. – 420 с.

Інформаційні ресурси в Інтернеті

15. ЛігаБизнесИнформ [Электронный ресурс]. – Режим доступу : www.liga.net.
16. Нормативные акты Украины [Электронный ресурс]. – Режим доступу : www.nau.kiev.ua.
17. Сайт персональних навчальних систем ХНЕУ ім. С. Кузнеця. Дисципліна «Основи економіки». – Режим доступу: <https://pns.hneu.edu.ua/course/view.php?id=5346>
18. Сервер Верховной Рады Украины. – Режим доступу : portal.rada.gov.ua.
19. Scopus. – Режим доступу: <http://www.scopus.com/home.url>

Система оцінювання результатів навчання

Оцінювання знань студента під час практичних, лабораторних занять проводиться за такими критеріями: розуміння, ступінь засвоєння теорії та методології проблем, що розглядаються; ступінь засвоєння фактичного матеріалу навчальної дисципліни; ознайомлення з рекомендованою літературою; вміння поєднувати теорію з практикою при розгляді виробничих ситуацій, розв'язанні задач, проведенні розрахунків у процесі виконання індивідуальних завдань; логіка, структура, стиль викладу матеріалу в письмових роботах і при

виступах в аудиторії, вміння обґрунтовувати свою позицію, здійснювати узагальнення інформації та робити висновки; здатність проводити критичну та незалежну оцінку певних проблемних питань; вміння пояснювати альтернативні погляди та наявність власної точки зору, позиції на певне проблемне питання; застосування аналітичних підходів; якість і чіткість викладення міркувань; логіка, структуризація та обґрунтованість висновків щодо конкретної проблеми; самостійність виконання роботи; грамотність подачі матеріалу; використання методів порівняння, узагальнення понять та явищ; оформлення роботи.

Загальними критеріями, за якими здійснюється оцінювання самостійної роботи студентів, є: глибина і міцність знань, рівень мислення, вміння систематизувати знання за окремими темами, вміння робити обґрунтовані висновки, володіння категорійним апаратом, навички і прийоми виконання практичних завдань, вміння знаходити необхідну інформацію, здійснювати її систематизацію та обробку, самореалізація на практичних заняттях. Оцінювання знань студентів під час практичних занять здійснюють шляхом проведення опитів за тестами і 2 контрольних робіт. Максимальна оцінка за кожну контрольну роботу оцінюють 10 балів. Сумарний результат у балах за весь період навчання становить: «60 і більше балів – зараховано», «59 і менше – не зараховано».

Більш детальна інформація щодо оцінювання наведена в технологічній карті дисципліни.

Накопичування рейтингових балів з навчальної дисципліни (приклад)

Види навчальної роботи	Максимальна кількість балів
Оцінка домашніх завдань	20
Підготовка есе, статті	16
Опитування за темами	24
Підготовка доповіді і презентації	20
Модульна контрольна робота	20
Максимальна кількість балів	100

Відповідність шкали оцінювання ЄКТС національній системі оцінювання та ХНЕУ ім. С. Кузнеця

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ЄКТС	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену (іспиту), диференційованого заліку, курсового проекту (роботи), практики, тренінгу	для заліку
90 – 100	A	відмінно	зараховано
82 – 89	B	добре	
74 – 81	C		
64 – 73	D	задовільно	
60 – 63	E		
35 – 59	FX	незадовільно	не зараховано
1 – 34	F		

Політики навчальної дисципліни

Політика дотримання академічної доброчесності,

Політика щодо пропусків занять,

Політика щодо виконання завдань пізніше встановленого терміну, тощо

Більш детальну інформацію щодо компетентностей, результатів навчання, методів навчання, форм оцінювання, самостійної роботи наведено у Робочій програмі навчальної дисципліни (<https://pns.hneu.edu.ua/my/>).

Харківський національний економічний університет імені Семена Кузнеця

Силабус затверджено на засіданні кафедри «14» вересня 2020 р. Протокол №2